

פרשת מטות

התרת נדרים ע"י חכם רק באופן של הכנעה

וידבר ה' אל ראשי המטות וגו' איש כי ידור נדר וגו' (ל, ב-ג). רש"י: ומה ראה לאמרה כאן, למד שהפרת נדרים ביחוד מומחה.

מצינו בגמרא תענית (ד) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבוהו כהוגן ולאחד השיבוהו שלא כהוגן, והוא 'פתח הגלעד'. ומבאר בגמרא שהוא יצא במלחמה נגד בני עמון, ועשה נדר שאם ינצח, אז 'והיה היוצא מדלתי ביתי והיה לה' והעליתוהו עולה' (שופטים, יא, לא), ויצאה בתו מביתו. והיינו שלא השיבוהו כהוגן שהשי"ת הזמין לו את בתו שתצא לקראתו, ולא בהמה. ודנו המפרשים אם אכן העלה אותה לעולה או קידשה לשם ה' עד עולם ולא נשאה לאיש.

ובעצם לא עשה נכון בזה, שהיה לו להתיר את נדרו. והסיבה שלא התיר את נדרו משום שבעת ההוא היה הנביא פנחס, ולא רצו לבוא אחד לשני, וכפי שמבאר רש"י: שיפתח אמר לא אלך אצלו שאני שופט ונגיד, ופנחס לא היה רוצה לבוא אצל יפתח שהוא הנביא, ע"כ.

והנה יפתח לא אבה ללכת אל פנחס משום שהתגאה שגדול הוא ממנו ולא היה כ"כ צדיק, אבל פנחס שצדיק היה מה טעם מנע עצמו מללכת אל יפתח.

בספר **"נגדי אהרן"** לרבי אהרן תאומים זצ"ל מקראקא מביא (בפרשת חיי שרה) ביאור בענין, בשם הגה"ק רבי יוסף שמואל זצ"ל בעל **"מסורת הש"ס"**, ובתחילת דבריו מציין את זמן אמירת מאמר זו, וז"ל: אזכיר מה **ששמעתי מפה קדוש כבוד אדמו"ר המאור הגדול אב"ד ור"מ דקהלתנו מוה"ר ר'**

א. רבי יוסף שמואל זצ"ל כיהן קודם כרב בקראקא ואח"כ בפראנקפורט. החיד"א בספרו "שם הגדולים" מביא בערך רבי יוסף שמואל (אות י" קפ"א) בזה"ל: הוא הגאון אשר הפליא לעשות בהגהותיו לתלמוד ורש"י ותוס' והרא"ש והירבה לזכות הרבים להציב ציונים ומורה מקום וכו'. ושמעתי ששנה משנתו כל הש"ס מ"ב פעמים, וחקר וחקק וזיקק הש"ס וקיים ודברת ב"ם (דברים יז) - ויקדש ב"ם (במדבר כ, יג), וצויה לבנו חתן הרב "כוס הישועות" להדפיס התלמוד עם הגהותיו וכו'. ושמעתי נפלאות על הרב הנזכר, שלמד כ"ה שנה תורה מעומד, ולמד תורה לשמה - והיו דבריו נשמעים בשמים כאחד הראשונים ז"ע, ע"כ.

יוסף שמואל ב"ר חיים ישעי' זצ"ל בעל **"מסורת הש"ס"** אשר דרש בפרשת מטות שנת תמ"ט בדרוש ראשון אשר דרש פה.

וממשיך בחידוש ששמע ממנו אז בדרוש הראשון בקראקא: יש לתמוה, אחרי שפנחס צדיק גמור היה, איך איבד נפש אחת מישראל, שלא הלך אצל יפתח. וביאר, שההפרה של ת"ח הוא כמו בנדרי אשה, שהבעל יכול להפר נדריה משום שהוא הבעלים של האשה ומושל עליה, ונכלל בבעלותו ג"כ שיכול להפר נדריה. כן הדבר אצל התרתו של חכם, שמדריך התורה על עם הארץ להיות נכנע לת"ח, א"כ הוא כמו בעל לאשה, שהת"ח הוא האדון שלו, ובזה יש לו הכח להתיר נדריו, אבל אם הע"ה מבזהו ואינו מקבל אדנותו אז אין כח ביד הת"ח להתיר לעם הארץ את נדרו.

וזה היה טעמו של פנחס שלא הלך, כי אילו היה הולך ליפתח היה משפיל עצמו בזה, ואז אי אפשר לו מצד הדין להתיר נדרו, כי הדבר צריך להיות להיפך שיפתח יהיה נכנע תחתיו ולא שהוא ישפיל עצמו אליו, ולכן אין בו הכח להתיר הנדר, א"כ כוונתו היה לשם שמים, ודפח"ח (עי' בחומת אנך למרן החיד"א שמביא המאמר בשם ספר עיר בנימין).

ולמעשה, יוצא מזה דבר הנוגע להלכה, שאם רוצה אדם שת"ח יתיר את נדרו חייב להיות נכנע תחתיו, ובלא זה אי אפשר לו לחכם להתיר נדרו.

והנה לכאורה אחרי שפנחס עשה נכון שלא הלך, א"כ צריך ביאור למה נענש (עי' בתוס' שם ד"ה והיינו, ששניהם נענשו יפתח נענש שנפלו אבריו ופנחס נענש שנטלה ממנו הרוה"ק), ושמעתי בשם ה"בית ישראל" זצ"ל מגור לפרש, שבעצם היה לו לפנחס ללכת אל יפתח, כי בהליכתו אליו היה מזריח בו הכנעה, ואז היה יכול להתיר נדרו, וזהו התביעה עליו וע"ז נענש.



מה היה עון אנשי המלחמה

ונקרב את קרבן ה' לכפר על נפשותנו וגו' (לא, נ).

בגמרא (שבת סד) א"י אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, אמר להן משה לישראל 'שמה חזרתם לקלוקלכם הראשון' (של מעשה שטים לזנות את בנות מואב שמה כך עשיתם במדין לכך אתם צריכין קרבן, רש"י) אמרו לו (פסוק מט) 'לא נפקד ממנו איש' (-לא נפקד, לא נחסר מדת יהודית, רש"י) - אמר להן: אם כן כפרה למה, אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו - מיד ונקרב את קרבן ה', ע"כ.

והנה הקרבן היה כפי המבואר בהמשך הכתוב כלי זהב ואצעדה וכומז לכפר על נפשותנו - היינו קדשי בדק הבית, והקשה מרן **החת"ס** (ד"ה אנשי הצבא), הלא איתא במסכת חגיגה (ז). 'הוקר רגליך מבית רעך' (משלי כה יז) - הכוונה שלא יבקרו כ"כ בביהמ"ק, ומבאר בגמרא שהכוונה הוא בחטאות ואשמות, היינו שלא יחטא ולא יצטרך להביא קרבנות, לפי זה מקשה החת"ס איך מסיים הכתוב בהמשך (פסוק נד) ויקח משה וגו' ויביאו אותו אל אהל מועד **זכרון לבני ישראל לפני ה'** - מהו החשיבות של קרבנות אלו שהביאו על חטאם בהרהור? עוד יש לדקדק, הרי אנשים אלו צדיקים היו, דבתחילת הפרשה כתיב (לא, ג) 'החלצו מאתכם אנשים' ומפרש רש"י 'צדיקים', וגם אחרי שחזרו מהמלחמה כתיב (פסוק יא) ויקחו את כל השלל, ומפרש רש"י מגיד שהיו כשרים וצדיקים וגו' ועליהם מפורש בקבלה שניך כעדר הרחלים, אף אנשי המלחמה שבך 'כולם צדיקים'.

אך לדברי הגמרא שחטאו בהרהור, הלא גם הרהור עבירה נקרא חטא, עי' בספה"ק **דוך פקודיך** (הקדמה, ז) שמביא שיטות הראשונים אי הרהור עבירה הוא 'לא תעשה' ממנין תרי"ג או רק לאו שבכללות וכדו' - אבל לכו"ע הרי הוא איסור דאורייתא [ועל הרהור שנופל באונס, כותב שם שאינו נקרא הרהור כלל ולא עבר שום איסור עי"ש, הרי שבוודאי אין כוונתם שהיה להם הרהור באונס], א"כ איך הם נקראים בשם צדיקים?

והנראה בע"ה, דבאמת אכן היו צדיקים גדולים, ובוודאי לא חטאו לא במעשה ולא במחשבה, רק החטא שלהם היה שהסיחו דעתם משוית' ה' לנגדי תמיד.

ודבר זה למדנו מתורתנו של **הרה"ק השר שלום מבעלזא** זי"ע, כמובא בספה"ק **יגל יעקב** (להגה"צ ממשקולץ זצ"ל בפרשתנו) לבאר לשון הגמרא הנ"ל שאמרו הם למשה רבינו **'מיד' עבירה יצאנו 'ומיד' הרהור לא, ומדקדק מהו הלשון ידי' וכותב בזה"ל: ושמעתי בזה ממורי זלל"ה** (- הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זצ"ל) **בשם רבינו הקדוש מהר"ש מבעלזא זלל"ה** (- שבצעירותו נסע אליו) הכוונה שלכל דבר יש יד והוא בית אחיזה לאותו דבר שעל ידו אוחזין הכלי, וכמו כן יש יד לעבירה ר"ל, והיינו הרהור הוא יד למעשה, כיון שעל ידו באין לידי מעשה

ב. שמעתי פעם בשיעור פרקי אבות מהרה"ק מהר"י מפשעווארסק זי"ע לבאר המושג (אבות ג, א) 'הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת וכו', ופירש שהתנא אינו אומר 'לעבירה' רק 'לידי עבירה', ופירש, שבעבירה בוודאי לא יכשלו רק אפילו לא לידי עבירה, עכ"ד, ועי' מתפללים אנו בכל יום אל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועון.

ח"ו, וכמו כן יש יד להרהור והוא השכחה רגע אחת בהשי"ת הוא יד לבוא ח"ו לידי הרהור אבל אם מקיים שוית' ה' לנגדי תמיד אינו בא לידי הרהור, נמצא שזה יד להרהור. וזהו שדייקו חז"ל שאנשי מלחמה היו צדיקים ולא נכשלו לא בעבירה ולא לידי עבירה, כפי שאמרו אם מיד"י מעשה יצאנו כלומר מן הי"ד של המעשה שהוא הרהור ג"כ יצאנו רק מיד"י הרהור"ר שהוא קיום שוית' ה' לנגדי תמיד, מזה לא יצאנו כי מחמת טרדות המלחמה לא היו יכולין לקיים זאת בכל רגע, וזהו היד להרהור עכ"ל דפח"ח.

היוצא מדבריו הק' אשר רק זאת היתה חטאם שהסיחו דעתם משוית', וידוע מדברי **הבעשה"ק**, וכן מובא בדרשות **חתם סופר** (ז"ך אלול תקצ"ח) בשם חכמי מוסר' לבאר הכתוב (תהלים לב, ב) "אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון" כי הצדיקים הגדולים הקרובים אל אלקים מקיימים דברי הרמ"א 'שוית' ה' לנגדי תמיד זה כלל גדול בתורה' ואם רגע אחד לא שם ה' נגד עיניו נחשב לו לעון ע"כ 'אשרי אדם' שמדריגתו 'שלא יחשוב ה' - כבר 'לו עון', אשרי האדם שהוא כך, עיי"ש.

השתא אתי שפיר, שאכן אנשי המלחמה היו צדיקים גדולים, רק חטאם היה דק מן הדק שמחמת המלחמה הסיחו דעתם משוית' - ועל חטא זה נאמר 'אשרי אדם' מי שיחשוב זאת לעון, ולכן שפיר הביאו קרבנם לזכרון לפני ה', כי יש בו חשיבות שמחזיקים במדריגה גדולה כזו, וכמובן שעל קרבנות

ג. ברגעים לפני יציאה נשמה של הגה"צ רבי ישראל אברהם מסקולען זצ"ל (ל"ג בעומר תרע"ה) פתח ואמר לסובבים אותו בשם הרה"ק רבי אברהם יעקב **מסאדיגורא זצ"ל עה"כ** (משלי יט, כא) 'רבות מחשבות בלב' - מהיכן באו כ"כ הרבה מחשבות לא קדושות ללבו של יהודי, הסיבה לכך היא 'איש' - לשון אדנות וגדולה (מלשון המשנה (יומא) אישי כהן גדול) דהיינו מפני שנתפס ברשת הגאווה וההתנשאות, 'ועצת' - והתרופה לזה היא 'ה' היא תקום' - שישווה השי"ת נגד עיניו תמיד והיא תקומתו מכל מיני הרהורין בישון. בנו הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זי"ע שהיה אז בחור צעיר לימים לקח את הדברים כצוואה, ואכן כדברי אביו כן התנהג ולא הסיח דעת מוהשי"ת כל ימי חייו.

והגה"ק **מקאויגלוב זצ"ל** מפרש הכתוב (אחרי טו, ל) 'לפני ה' תטהרו' - זה שאדם עומד תמיד לפני ה' בשוית', הוא הטהרה הגדולה ביותר.

ד. המאמר מובא בספה"ק **דגל מוחנה אפרים** (פרשת ויקרא עה"פ אשר נשא יחטא ופר' בלק עה"פ לא הביט און בעיקב) בשם **הבעש"ט הק' זי"ע**, וידוע על החת"ס שבכל פעם שמביא מאמר מספרי חסידות כותב 'חכמי מוסר' או מקובלים, [אגב, במהדורה חדשה של דרשות חתם סופר ציינו גם לפירוש 'יוסף תהילות' לרבינו החיד"א על תהלים שמביא המאמר בשם 'רבי מענדיל ר"מ של החסידים בטבריה', והעורכים כתבו שהכוונה להרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויטעפסק זי"ע, אבל באמת הכוונה להרה"ק רבי מנחם מענדיל מפרעמישלאן בעל דרכי צדק מתלמידי הבע"ש הק', שג"כ עלה לארה"ק ונסתלק עוד לפני שהרה"ק מוויטעפסק עלה (וכן שמעתי מהגד"ח ר' מנחם מענדיל ויזניצער שליט"א בהוכחות ברורות שהכוונה להרה"ק מפרעמישלאן)].

כאלו לא נאמר 'הוקר רגלך' כנ"ל, דאדרבה שבחם של ישראל הוא זה.

לפ"ז יש לפרש בע"ה הכתובים (מט - נ), 'עבדיך נשאו את ראש' וגו' ולא נפקד ממנו איש וגו' אבל 'ונקרב את קרבן ה' וגו' לכפר על נפשותינו לפני ה' מה שחטאו בענין של לפני ה' - היינו שהסיחו דעתם משוית ה' לנגדי תמיד, וע"ז אמר הכתוב (נד) 'ויביאו אותנו אל אהל מועד זכרון לבני ישראל לפני ה' שאשרי לישראל שע"ז מביאים קרבנות, על רגע של היסח הדעת מהשי"ת, ושפיר הביאו אותם לזכרון.



טעם שפנחס לא הרג הנקבות במלחמה

ויקצוף משה וגו' ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה (לא, יד-טו).

לכאן יקשה על פינחס למה אכן הביא את הנשים לכאן ולא הרגם במלחמה? ואם היה לו טעם בדבר, למה לא השיב למשה רבינו בטעמו? ומפרשי התורה מבארים כל אחד כפי דרכו.

בספה"ק 'דברי יואל' (עמ' רב) מבאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע באופן נפלא, דהנה פינחס ידע דבנקמת מדין תלוי הסתלקות משה רבינו כמ"ש (לא, ב) 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים - אחר תאסף אל עמך' (עי' רש"י), נמצא שמיד כשיגמר נקמת מדין היה בכל רגע אפשרות שיסתלק משה רבינו ולא ידעו מתי יהיה אותו הרגע.

ופנחס לא רצה להפסיד מלהיות בשעת ההסתלקות, וציין הרה"ק מסאטמאר לזה איך שקונן מרן החתם סופר זלה"ה בהספדו על רבו הגה"ק ר' נתן אדלער זלה"ה (דרשות ח"ב עמ' שעב) על שלא זכה להיות בהסתלקותו וכתב: 'ועתה לא זכיתי לראות בהלולא דמרנ"א וכו' לא זכיתי לחזות פניו סמוך להסתלקותו כי אז היה נאצל מרוחו עלי כמאמר אליהו

ה. עיי"ש בדרשה ההוא שהחת"ס זי"ע כותב ענין פלא איך נתוודע לו על ההסתלקות, וזל"ק: ואני בחלומי ראיתי מחומשת ספרים (-ס"ת) מלובשת שחורים ושאלתי מדוע שחורים לבושיך, והשיבוני הלא ידעת מנהג עיר מולדתך פראנקפורט ביום תענית צבור מלבישים ס"ת שחורים, ואיך והנה חלום, והנה האמת כן מנהג ק"ק פרנקפורט אבל פתרון לא נודע לנו עד עתה כי התורה היא מתאבלת על מות הצדיק מרנ"א זצ"ל, כי מי יגדור גדרה ומי יעמוד בפרצה וכו' אוי לנו שהחיינו לזמן הזה, והגיענו הלילה הזה לאכול בו מרורים, אל תאיצו לנחמני כי גדול כים שברי ולי ראוי לבכות ולמיעבד הספיידא, אני ראיתי יושב ודורש כמשה מפי הגבורה, אני רצתי אחריו מאה פרסאות ועזבתי את אמי חדר הורתי וכו'. עיי"ש בדבריו הק'.

לאלישע על בקשתו (מ"ב ב, ט) "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי" ויאמר וגו' 'אם תראה אותי לוקח מאתך יהיה לך כן' - היינו רק אם יראה פניו לפני ההסתלקות אז יוכל להשיג מדריגות גבוהות ממנו.

לפ"ז ביאר, שכמו"כ חש פנחס שאם יגמור נקמת מדין מיד, הרי כל רגע עלול שיסתלק משה רבינו ע"ה ואפשר שעוד טרם יחזור להמחנה כבר יסתלק משה רבינו והוא רצה להיות במעמד ההוא כשיסתלק משה לטעם הנ"ל, וע"כ לא גמר את נקמת מדין, רק הביא את הנשים לפני משה רבינו ששם בפניו עשה הגמר של נקמת מדין להרוג את הנשים.

אבל דבר זה אינו מן הנימוס שיגלה הטעם למשרע"ה שכאילו הביא הנשים בשביל להיות בהסתלקותו, ובפרט שעדיין היה מקווה אולי יתבטל הגזירה והתפלל על דבר זה שיזכה משרע"ה ליכנס לארץ, ממילא לא היה יכול לגלות טעם זה למשה רבינו ע"ה, ומשום זה 'ויקצוף משה' וגו' שהביא את הנשים ולא הרגם, ולא גילה לו פינחס הטעם שבעצם כן רצה להרגם רק הביאן לשם בכדי שלא יגמר המלחמה לפני חזרתו להיות לפני משה, ודפח"ח.

פרשת מסעי

משרע"ה כתב המסעות לפי השגתו בשרשי התורה

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם (לג, ב).

בעל ההפלאה זצ"ל בספר "פנים יפות" (בד"ה אלה מסעי) מבאר, הא דכתיב קודם 'מוצאיהם למסעיהם' ואח"כ אמר ואלה 'מסעיהם למוצאיהם', ומבאר ע"פ דברי הגמרא (מגילה יח:) שאסור לכתוב התורה שלא מן הכתב, ומקשה בגמרא הלא רבי מאיר כתב, שהיה צריך פעם לעבר השנה, ונשאר ביום הפורים באיזה עיר וכתב מזכרון ספר 'מגילת אסתר', ומתרץ הגמרא: שאני ר' מאיר דמתקיים ביה "ועפעפיך יישירו נגדך" (משלי ד, כה). וביאור הגמרא בפשטות הוא, שאצל רבי מאיר היו דברי התורה כ"כ בהירים לנגד עיניו, והיה זה כאילו קראו מתוך הכתב.

אמנם ההפלאה מבאר הדבר בדרך עמוק, כי התורה קדמה לעולם ובה נבראו עולמות עליונים ותחתונים, [הלא באורייתא ברא קוב"ה עלמא], ולפי מעלות העולמות כן הוא רוחניות התורה. והתורה בשרשו הוא כולו רוחני, ובכל עולם שיוור נתלבש יותר, עד שבעולם הזה נתגשם באותיות גשמיים הנראים לאדם, אבל בעצם בשורשו הוא כולו רוחני היינו בלי שום שייכות לאותיות וגשמיות. והנה האבות הקדושים אשר

למדו כל התורה כולה, וכדאי' (יומא כה:): מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו, ואמרו באברהם אבינו שקיים כל התורה כולה אע"פ שלא ניתנה עדיין בעוה"ז, אלא שהיו עיניהם מאירות, וראו את התורה בשורש העליון ושורש כל המצוות, ואע"פ שעדיין היה קודם שניתנה אבל ע"י השגתם בשורש התורה הבינו התלבשות הגשמיות כפי התורה הכתוב לפנינו. אבל 'קבלת התורה' אצל כל ישראל היה שנכתב התורה ע"י משה רבינו, וידעו כל התורה בגשמיות האותיות, וכל אחד למד ממשה את התורה כפי כוחו ושורש נשמתו בעולמות העליונים.

ומשה רבינו עלה לה' ולמד תורה מפי הגבורה, ולמד התורה משרשה של מעלה עד בחי' כתיבת האותיות למטה, וע"ז נאמר (וזאת הברכה לד, י-יא) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' בפנים בפנים, לכל האותיות וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל" - היינו שהשי"ת לימד עמו התורה בדרך פנים בפנים, בשורשו הרוחני עד 'לכל האותיות' - היינו האותיות שבגשמיות התורה, שיהיו 'לעיני כל ישראל' בהתלבשות לבחי' גשמית של כתיבת האותיות ולימודה עם כל ישראל. וזה היה מעלת משה רבינו.

וזה היה ג"כ מעלת רבי מאיר, כי ראה את התורה במקום שורשה ולכן היה יכול לכתוב בע"פ מבלי טעות, וזה שאמרו שנתקיים בו הכתוב (משלי ד, כה) "עיניך לנוכח יביטו עפעפיך יישירו נגדיך", "עיניך לנוכח יביטו" - שראה בעיני שכלית אמיתות התורה והאורות של כל אות ואות, וע"ז 'עפעפיך יישירו לנגדך' - כי העפעפים הם הלבוש על העינים, וכן עיני גשמיות הם לבוש לעינים העליונים, וראה בעיניו העליונים דרך העפעפים - שהם העינים הגשמיים את התורה בשרשה, ובה מבאר עוד ההפלאה: ענין שנאמר (ישעי נב, ח) "כי עין בעין יראו בשוב ה'", והלשון כי 'עין בעין' הוא, שעינים הפנימיים יראו בתוך העינים הגשמיים שהוא הלבוש שלהם. ולכן לא היה יכול רבי מאיר לבוא לידי טעות, כי ראה התורה בעיניו הרוחניים, עיניך לנוכח יביטו כמו משה רבינו שראה התורה בשרשה העליון, ולכן היה יכול לכתוב התורה בע"פ.

וכן כל המסעות של בני ישראל היו על פי ה', דברים גבוהים ורמים, ומשה רבינו השיגם משורשם עד עולם הזה, וכך כתבם, וככתוב "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם", מוצאיהם הכוונם ממקום שיצאו, מקור שורשם. ומשה רבינו השיג המסעות ממקור מוצאיהם בשורשם עד 'למסעיהם' - המסעות בגשמיותן. אבל בני ישראל לא השיגו את המסעות רק בגשמיותן. וזהו, 'ואלה מסעיהם למוצאיהם' - שבני ישראל רק השיגו את ה'מסעיהם' בהתלבשותם בגשמיות

ממה שירדו והשתלשלו משורשם העליון ממקור 'מוצאיהם', ע"כ.

*

והיוצא מדבריו אלו, את גדלות הצדיקים והשגתם בתורה. ומובא בשמו בגדלות תורתן של הצדיקים והשפעת הלימוד בספריהם הק', בדברי ה"חתם סופר" (תו"מ סוף מטות, בד"ה וילכו אחרי ההבל) לבאר דברי ההפטרה (ירמיהו ב, ה) "כה אמר ה' מה מצאו בי אבותיכם כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו", ומביא מה ששמע מפי אדוני מו"ר הרה"ק בעל ההפלאה זי"ע, דידוע שדברי תורה מזככים את הנפש ומקרב את לבו לאביו שבשמים, ואם עיסקנו במשנה ובתלמוד בתורת רבינא ורב אשי, ובדברי רבותינו הראשונים והאחרונים זכר צדיקים לברכה, אזי ישפיעו עלינו טהרה וקדושה מרבנותו הקדושים מחברי אותן הספרים אשר בארץ החיים המה ויגרום דביקות בה' ובתורתו, וא' ב"ספר החיים" (לרבינו חיים אחי המהר"ל זצ"ל) [ח"א בספר זכיות פ"ב] דגמר"א נוט' ג'בריא מ'יכאל ר'פאל א'וריאל, שהמה ראשי ד' כתות מלאכים מחנה שכינה הסובבת המרכבה העליונה, ומי שעוסק בגמרא נתקדש, ושומרים אותו אותן המלאכים¹.

ואם יעסוק בספרים חיצונים בדברי הבל הגם שאין בהם מינות וליצנות, אזי נאצל רוח הטומאה מהמחברים הללו עליו ולא ידע כי את נפשו יטמאו ויטמטמו את לבו וירחקו אותו מדביקות אלוהי². וזה שאמר הנביא 'וילכו אחרי ההבל ויהבלו' - שאם הולכים אחרי דברי הבל - ויהבלו - נעשים בעצמם הבל ר"ל, ועיקר תכלית הנביא להזהירם לידבק בצדיקים - היינו הת"ח ובתורתם הקדושה כדי שיזדככו ויטהרו ויעבדו השי"ת בטוב לבב מרוב כל טוב לבית ישראל אמן. ע"כ.

1. בחת"ס נכתב בטעות הדפוס 'רבינו בצלאל' ואינו כי אם אחיו רבינו חיים.

2. וכדברים האלו שהכח של המחברים מונח בספריהם, מובא, שפעם סיפר הגה"צ רבי משה דייטש זצ"ל לחו"ז מהר"ש משאן זצ"ל שאחד שאל את המהר"א מבעלזא זצ"ל עצה למחשבות קדושות ואמר לו ללמוד בספר "מנחת חינוך", וביאר לו המהר"ש כוונת הרה"ק מבעלזא, שפעם הגיע יהודי מהעיר טארנאפאל לזקינו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זצ"ל והיות שלא היה יכול לכתוב, לכן ביקש מבעל ה"מנחת חינוך" זצ"ל שיכתוב עבורו הקוויטל. וכשעייין בו הרה"ק רבי מאיר זצ"ל אמר: להכותב של הקוויטל יש 'הייליגע אויגן', ע"כ. ואמר מהר"ש משאן שלכן אמר הרה"ק מבעלזא שהעסק בספריו מסוגל לקדושת המחשבה.

ה. הרה"ק מהר"י מפשעווארסק זצ"ל אמר בשם הרה"ק מצייעשינוב זצ"ל (בן הרה"ק משינאווא זי"ע) שהקורא בכתבי-עת אינו יכול להרגיש הרגשה בתורה כנתינתן מסיני. וכדברים הללו בחת"ס, שאע"פ שאין בספרים אלו מדברי מינות מ"מ נכנס בו רוח המחברים שלהם.